

679. Moteriškė	1000	793. Vidurinių amžių istorija („Zm. kn.“ N 6)	1000
680. Dainų dainorėlis	3000	794. Apie žmogaus sutvėrimą („ N 7)	2000
693. Vadovas po Rymą	2500	795. Ūkio kultūra („ 8)	2000
701. Dangaus aukštybėse „Zm. Kn.“ N1.	1000	798. Lietuvos Eneida	1000
706. Močiutės Ražančius	500	802. Vargonininkų kalendorius 1914 m.	600
708. Tomamilčiai ir jų vartojimas	10000	803. Meilė tėvynės nemari — Duetas	1000
713. (Podręcznik do publicznej adoracji Najświętszego sakram.)	12000	807. Čigono prieguoda	800
718. Viešosios Sv. sakramento adoracijos	11000	816. Žmogaus amžiaus ilgumas	600
721. Jūrose. „Zmonių knyga.“ N 2.	1000	821. Naujas trumpas katekizmas	5000
723. Zoologija — J. Geručio	1000	824. Ugniakalniai ir žemės drebėjimai — „Zmonių knyga.“ 1914 m. (N 25)	2000
730. Pasakėlės ir dainelės. Trjs knygutės	6000	827. Šitai Viešpaties tarnaitė	5000
736. Pervėlu	1000	833. Hamilijos visų metų sekmadien.	500
739. Kaip turime melstis, kad Dievui patikus?	1000	834. 200 žaidimų — antra pataisyta laida	2000
740. Kanklės — Neimanto	2000	836. Žemės turtai — (Zmonių knyga. N 2)	2000
742. Bažnyčia ir kultūra	1000	837. Trjs Abroomo svečiai	300
748—9. Pasakėlės ir dainelės, IV ir V knygutė po	2000		
759. Sventasis Ražančius	5000	Seinų dijecezijos rubricelės	
760. Oras ir klimatas ir jų svarbumas žmogaus sveikatai	1000	1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913 ir 1914 metų po 900 egz. lotynų ir rusų kalba, bet ir lietuviškai ten įdėtos maldos už Ciesorį.	
765. „Ziburio“ kalendorius 1914 m.	15000		
766. Dvasiškoji komunija	1500		
770. Vidurinių amžių istorija „Zmonių knygyno“ N 5 III, 1-ji knyga	1000		
779. Betlejaus Balsai— 2-oji laida	3000		
780. Apie tikrąjį pamaldumą	1500		
785. Giesmės iš Jeremijo Raudų	2000		

S. SLAVOČINSKIO GIESMYNO (1646 m.) DEDIKACIJA IR PRATARMĖ

DALIA GARGASAITĖ

S. Slavočinskio (Mozerkos) giesmynas „Giesmės, tikėjimui katolickam priderančios“ buvo išleistas Vilniuje 1646 m. Dabartiniu metu yra žinomi du egzemplioriai: 1) defektuotas egzempliorius, saugomas Nacionalinėje bibliotekoje Varšuvoje (buvęs grafų Tarnovskių bibliotekos egzempliorius Dzikove). Jis neturi antraštinio lapo, dedikacijos, prararmės, giesmių teksto pradžios ir knygos pabaigos su dalimi giesmių rodyklės ir klaidų atitaisymu. Šio egzemplio-

riaus fotografinį leidimą parengė spaudai ir išleido literatūros mokslininkas J. Lebedys 1958 m. pavadinimu „Giesmės tikėjimui katolickam priderančios“; 2) sveikas egzempliorius, saugomas Osolinskių vardo nacionalinio instituto bibliotekoje Vroclave. Apie tai pavyko sužinoti 1967 m., tarpininkaujant prof. dr. A. Gryčovai iš Varšuvos ir Knygų rūmų darbuotojai G. Juodpalytei. Mikrofilma turi LTSR Mokslų Akademijos Centrinė biblioteka.

Knygos pavadinimas ilgas ir užima visą lapą: GIESMES TIKĖIMUY KATHOLICKAM PRIDIARANCIAS, o per metu szwietes giedamos: Kuriup prisiuduoda Psalmay Dowida s. [...] Auctore SALOMONE MOZERKA SLAWO-CZYNSKI, Summi Pontificis Alumno, Vilnae. Typis Academicis Societatis IESV, Anno Dni 1646. Antraštinio lapo fotokopiją pirmąkart paskelbė šių eilučių autorė „Pergalėje“¹, o vėliau jis buvo perspausdintas ir kituose leidiniuose².

Literatūros tyrinėtojai spėja, kad giesmynas esąs tik S. Slavočinskio vardu išleistas. Buvo abejojama, kad jam, jaunam alumnato auklėtiniui, būtų pavestas toks sunkus ir sudėtingas darbas. Buvo manoma, kad jis tik parašęs dedikaciją, norėdamas atsidėkoti Žemaičių vyskupui J. Tiškevičiui už globą. Tačiau sunku patikėti, kad žmogus, ypač jei jis buvo su literatūrinio darbo patirtimi, atlikęs sunkų ir sudėtingą vertimo darbą, būtų leidęs pasisavinti jį jaunam seminarijos auklėtiniui. Į dar galutinai neišspręstą autorystės klausimą galbūt padės atsakyti S. Slavočinskio dedikacija vyskupui J. Tiškevičiui, 1639 m. įkūrusiam Žemaičių Kalvariją (dabar Varduva, Plungės raj.) ir pasirūpinusiam lietuviško giesmyno parengimu bei pratarne. Tai buvo pirmasis lietuviškas giesmynas, pasirodęs Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Pratarinėje „Į malonųjų skaitytoją“ S. Slavočinskis atsiprašo skaitytojų už galimus vertimo trūkumus, pažymėdamas, kad atsiliepė jo jaunas amžius. Čia skelbiami dedikacijos ir pratarinės tekstai originalo kalba ir rašyba, taip pat vertimai į lietuvių kalbą. Dedikaciją vertė M. Ročka, pratarinę — M. Myškovska ir K. Pakalka.

Autorystės klausimą spręsti padeda ir filol. kand. V. Zūlio apie 1960 m. surastas archyvinis dokumentas, liudijantis, kad S. Slavočinskiui, dirbančiam Šiaulių parapijoje, Vilniaus akademijai suteikė laisvųjų menų ir filosofijos magistro laipsnį. Taigi, versdamas giesmyną, S. Slavočinskis galėjo būti paskutinio arba priešpaskutinio kurso studentas. Dokumentas paskelbtas J. Lebedžio knygoje³.

Nuodugniai ištyręs S. Slavočinskio giesmyno kalbą, prof. Z. Zinkevičius nurodo, kad vertėjas yra žemaitis dūnininkas, kilęs nuo Nemačkščių — Viduklės⁴. Tačiau greta žemaitiųjų, giesmyne yra kai kurių aukštaičių tarmių ypatybių, „kurių dalį bus įvedęs pats giesmyno vertėjas, kitus, matyt, asmenys, ruošę giesmyną spaudai, šį tą gal ir spaustuvininkai“⁵.

Giesmyno kalbos analizė patvirtina istoriko K. Jablonskio surastą archyvinę medžiagą, pagal kurią nustatyta, kad S. Slavočinskio gimtinė buvo Liupkiškės dvaras netoli Nemačkščių (Raseinių raj.)⁶.

¹ Gargasaitė D. Surastas pilnas S. Slavočinskio giesmyno egzempliorius. — Pergalė, 1968, Nr. 9, p. 179—180.

² Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba. T. 1. 1547—1861. — V., 1969, p. 369; Lebedys J. Senoji lietuvių literatūra /Paruošė J. Girdzijauskas. — V., 1977, p. 89.

³ Ten pat, p. 87.

⁴ Zinkevičius Z. S. M. Slavočinskio giesmyno (1646 m.) kalba. — Lietuvių kalbotyros klausimai. T. 15. Žodžių formos ir jų vartoseną. — V., 1974, p. 144.

⁵ Ten pat, p. 153.

⁶ Jablonskis K. Saliomono Slavočinskio biografijos žinios. — Kn.: Slavočinskis S. M. Giesmės tikėjimui katalickam priderančios. — V., 1958, p. 53—58.

Jllustrissimo ac Reuerendissimo
Domino
D. GEORGIO
TYSZKIEWICZ
DEI et APOSTOLICAE SEDIS GRATIA
EPISCOPO SAMOGITAE

SS. Dni nostri Praelato Domestico ac eiusdem Pontificiae Capellae Assistenti, nec non Episcopatus Curonensis, Administratori Perpetuo, Trocensi Praeposito etc. etc.

Jn odis quidem, periodica ad Te circuitione vti non libuit Illustrissime et Reuerendissime Praesulij reliquam feci, quos in circuitu superstitionis pietate, satis nefarie antiquitas ambulasse constat. Hae sacrae cum essent recta Te Sacrorum Antistitem petere videbandur Fidei res, cum plerasque continent, equas verò nisi fidei Patronas manuscriptare poterūt, nisi forte quis circuitionem dixerit ad anni totius revolutionē accomodas esse. Ego verò in hisce non rudi tantū labore sed et tēpore ipso, Tui nominis immortalitati litauerim. Sit ita planē. Me sine longis ābagibus haec tuae Illustrissimae celsitudini, in mei candoris et obseii monumentum ferre placuit, in cuius res ipsa deuotam esse videbatur venerationem. Patriā lingua sunt, Illustrissime, sub Parentis Patriae luce, publicam videre lucem debuerunt. Tu libens accipies quae libēti haud vnus donatione oblata recognosces.

Jllustrissimae ac Reuerendissimae
Celsitudinis tuae
Deutissimū cliens
SALOMON MOZERKA
SLAWOCZYNSKI
Summi Pontificis Alumnus.

Šviesiausiam ir garbingiausiam ponui, ponui Jurgui Tiškevičiui, dievo ir apaštalių sosto malone Žemaičių vyskupui, švenčiausio mūsų viešpaties namų preiato ir jo popiežiškos kopyčios asistentui, taip pat Kuršo vyskupijos nuolatiniam administratoriui, Trakų prepozitui ir t. t. ir t. t.

Savo eiliuotuose darbuose aš nenorėjau kreiptis į tave, šviesiausias ir garbingiausias vyskupe, ilga kalba. Tik su tais aš pradėjau

ilgą kalbą, kurie šiame žemiškame gyvenime vaikščiojo, kaip žinia, bjauriais keliais, nuo seno laikydamiesi prietaringo tikėjimo. Šios eilės, būdamos šventos, be abejo, tiesiogiai liečia tave, šventųjų dalykų perdėtinį. Tikėjimo dalykai, kurių gausu šiose eilėse, patyrė globėjiską rankas. Tas eiles ilgomis galima vadinti tik tuo atveju, kad pritaikytos visam metų laikui. Aš gi norėčiau atnešti auką tavo vardo nemirtingumui ne tik sunkiu darbu, bet ir pačiu, tam reikalui panaudotu, laiku. Taip tikrai tebūna. Ilgai nekalbant,—mano noras yra šį darbą atnešti tavo šviesiajai aukštybei kaip savo nuoširdaus palankumo įrodymą: jo pats turinys, kaip pamaniau, tinka maldingai pagarbai. Jos privalėjo išvysti dieną tėvų kalba, apšviečiamos tavo, šviesusis pone, kaip tėvynės tėvo, šviesa. Tu maloniai priimk tai, ką tau, kaip patinatsi, nuoširdžiai aukoja ne vienas asmuo.

Šviesiausios ir garbingiausios aukštybės
nuoširdžiai atsidavęs klientas Saliamonas
Mozerka Slavocinskis, popiežiaus
seminarijos auklėtinis

PRZEDMOWA.
Do łaskawego Czytelnika.

Jesli falszywych Bogow chwalczy, tak wielką o niebędących swych Bogach opinią mieli; że gdy co o nich mowić chwalebnego zamyslałi, sta ust zestę ięzykow żądze miewać zwykli. Coż o człowieku znaioomość prawego Boga mającym rozumieć mamy: ktory tego Boga chwali, na ktorego wyslawienie, choćby się nie tylko rozumne stworzenie, ale y same bydła, drzewa, ziola, kwiaty, żywiola, kamienie, nawet y morskie niezliczone piaski, sto ust, ze stem ięzykow kądze zosobna na się wziąwszy sprzysięglemi głosy orazy chwaleń Bogu wyspiewywaly, iednakże gdyby się kto, nieskóczoney Boga naszego začności przypatrzywszy, ucha tak wielom Boga chwaleńcych naklonil, wszzytek by ten calego stworzenia zbior y ziego melodią, glosowi muchy iedney wpaięczone usiódłoney podobną być powiedział. I z tąd ci bywa że Boga miluące Dusze, ledwie się na iaką znaioomość Boską zdobędą, natychmiast nie potężne usta swe, ná

wysławienie Maiestatu Boskiego bacząc, towarzystwo sobie do spólnego Boga wychwalania przybierać zwykli. Widzieć to ná oko, w świętym krolu i proroku Dawidzie móżem; który z iednych swych ust małość chwały Boskiej upatrując, wnątrznóściom y wszystkim czlonkom swym w usta y ięzyki ná spiewanie Bogu przemieniać się każe. Ale y tak do chwały Boskiej nie rownym się widząc, dziel Boskich na niebie, y pod niebóm będących, na spólne Boga wychwalenie zaprasza.

To á nie co, innego mnie też pobudką byto, zebym Pieśni te z polskiego ná Oczysty ięzyk przetłumaczywszy do druku podaí, abym ták, nie tylko memi iednemi usty nieskonczoney chwały godnego Boga wysławiał, ale też, wuścích tych wszystkich, którzy piosnki te spiewać będą Tworcę mego wiełbił. A tymem sie ochotnicy do tego rzucił imem większe ludu spólnego żądze postrzegł: Ktoremi pieśni swym ięzykiem w Kościolach Wielkiego Xsiewsta Liwskiego y Zmudzkiego slyszec pragnęli. Ktorem ludzióm iesli snadź dosyć nie uczynię, przynamniej zem dosyć uczynić usiłował, pokazuje. Inne zaśię w tych piosnkach ktore postrzeżesz defekty, nie doyrzálne lata moie przed tobą czytelniku wymowią. Ciebie zaś Boże moy, ktoremu pierwiastki dówcipu mego ofiaruję, proszę, abyś tę iákákolwiek pracę y mnie samego instrumentem chwały twoiey uczynić raczył, który y niemowlęce usta ná chwałę twą otwierać raczysz.

P R A K A L B A.

[I malonųjų skaitytojá.

Jeigu netikrųjų dievų šlovintojai tokios geros apie nesamus savo dievus nuomonės buvo, tai ką nors apie juos šlovinga norėdami kalbėti, šimtais lūpų, šimtais kalbų norėjo juos garbinti. Kaip apie žmogų, tikro dievo pažinimą tu-

rėjusį, reikia manyti, kuris šį dievą garbina. Jį garbina ne tik protingi tvariniai, bet ir gyvūlėliai, medžiai, žolės, gelės, gaivalai, akmenys, net ir nesuskaičiuojamos jūros smiltys šimtais lūpų, šimtais kalbų, ir kiekvienas atskirai susutartinais ir atsidavusiais balsais taip pat dievui garbę atiduotų. Jeigu kas begalinio mūsų dievo garbingumo prisiziūrėjęs, į tuos visus dievo garbintojus įsiklausytų, tai sakyčiau visi tvariniai sudarytų melodiją, kuri būtų panaši į žyzimą musės, įkliuvusios į voratinklį. Ir iš to išplaukia, kad dievą mylinčios sielos, vos parorėtų pažinti dievą, tučiuojau į galingas savo lūpas, į dievo didybę, į garbinimą jo dieviškiosios didybės pažvelgęs, galėtų į bendrą dievo šlovinimo draugiją kitus pritraukti. Akivaizdžiai galim matyti iš šventos valios ir iš pranašo Dovydo, kuris vien savo lūpų mažai garbės dieviškos matydamas, ryžosi prisiversti visa savo esybe dievą šlovinti. Bet ir taip, dievo, jo dieviškų darbų danguje ir po dangaus skliautais garbinti vienodai negalėdami, kviečia išvien dievą garbinti. Būtent tai, o ne kas kita mane paskatino šias giesmes iš lenkų kalbos į gimtąją [lietuvių] kalbą išversti ir spaudai pateikti, kad ne tik aš vien lūpomis begalinės šlovės vertą dievą garbinčiau, bet ir lūpos visų, kurie giesmes šias giedos, mano sutvėrėją mylėtų. Su didesniu noru ėmiausi [versti], pastebėjęs didelį paprastų žmonių poreikį [turėti giesmių] savo gimtąja kalba, kurias Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Zemaitijos bažnyčiose troško girdėti. Nors kai kam šis giesmynas dar gali atrodyti nepakankamas [per mažas], bet aš labai stengiausi [kad jis būtų kuo pilnesnis]. Dėl mano jauno amžiaus rasi, skaitytojau, ir daugiau šio giesmyno trūkumų. Tave, dieve mano, kuriam pirmuosius savo talento vaisius dovanoju, prašau, kad šį menką darbėlį ir mane patį savo garbės instrumentu padaryti malonėtum, nes ir kūdikiams save leidai garbinti.